

Förbundsstyrelsens
förslag till program

En annan värld är möjlig - Ung Vänsters svar på kapitalismens kris

Inledning

1
2
3 Kriser utgör inte enskilda undantag i den kapitalistiska ekonomin. På grund av det
4 kapitalistiska systemets inneboende motsättningar, blir kriser en naturlig del av
5 utvecklingen. Kapitalets jakt på profit och tillväxt är i grunden ohållbar, eftersom den
6 förutsätter exploatering av samma människor och naturresurser som den är beroende
7 av. Den nuvarande ekonomiska nedgången är varken den första eller sista kris, som
8 kapitalismen kommer att uppleva. Det här är Ung Vänsters krisprogram. I
9 programmet analyserar vi den pågående kapitalistiska krisen och ställer krav på
10 förändringar som bidrar till att lösa den akuta situationen och som samtidigt lägger
11 grunden för ett annat ekonomiskt system.

12
13 Men samtidigt som kriserna är oundvikliga bestäms deras karaktär av hur kapitalismen
14 organiseras. Den nuvarande krisen härstammar ur den finanskris, som först bröt ut i
15 USA då fastighetsbubblan sprack under 2008. Finanskrisen fick stora konsekvenser
16 också för den reala ekonomin, där arbetslösheten ökade kraftigt. I Europa har krisen
17 blivit en skuldskris, då de enskilda staterna för att rädda finanssektorn socialiserade
18 privat skuldsättning.

19
20 När den amerikanska bostadsbubblan sprack och flera banker gick omkull, stod
21 många ekonomer och analytiker häpna. Högern saknar analysverktygen för att förstå
22 den ekonomiska utvecklingen, likaväl som de inte har den politiska viljan till att göra
23 något åt de grundläggande strukturella problemen. Bakom vår analys av krisen, ligger
24 insikten om att kapitalismen är ohållbar som system, och viljan till att förändra
25 samhället i grunden.

26
27 Den nuvarande krisen kommer att få långtgående konsekvenser för samhälls-
28 utvecklingen. Allt talar för att krisen kommer att pågå under en längre tid. Hur den
29 hanteras kommer långsiktigt att påverka styrkeförhållandena mellan arbete och kapital.
30 Den europeiska högern och kapitalet har utnyttjat krisen för att stärka sin ställning och
31 flytta fram sina positioner. Det är arbetarklassen som betalar priset för en kris, som
32 har sitt ursprung i överklassens omfattande spekulation på finansmarknaderna. I de
33 hårdast drabbade länderna är mer än var fjärde person arbetslös och fattigdomen ökar
34 dramatiskt i spåren av nedskärningar, lönesänkningar och privatiseringar. I Sverige
35 pressar arbetsgivarorganisationerna på för sänkta löner och försämrade villkor, med
36 krisen som förevändning och med hot om arbetslöshet som vapen.

37
38 Politiska åtgärder så som åtstramningar, lönesänkningar och ytterligare förskjutningar
39 av makten till den Europeiska Unionen framställs som verktyg för att lösa situationen
40 men är egentligen verktyg som bidrar till att öka kapitalets makt, och fördjupa och
41 förlänga krisen. Vänsterns uppgift i det rådande läget är att göra motstånd mot en
42 utveckling där krispolitiken går ut över sociala rättigheter och fördjupar klassklyftorna.
43 Vänstern och arbetarrörelsen måste kunna använda den ekonomiska krisen till
44 systemkritik och mobilisering mot såväl den nyliberala ekonomiska politiken som det
45 kapitalistiska systemet som sådant.

46
47 Hur den ekonomiska krisen har hanterats visar att kapitalismens förmåga till
48 anpassning och överlevnad inte ska underskattas. Men på samma gång tydliggör också
49 krisen att kapitalismen är ett ohållbart system, som regelbundet hamnar i kriser och
50 inte förmår att säkerställa människors grundläggande behov. Medan finanssektorns
51 vinster garanteras, biter sig massarbetslösheten fast och klasskillnaderna ökar
52 dramatiskt. Kapitalismens behov av ständig expansion går ut över miljön, därför måste

1 varje försök till att hantera den ekonomiska krisen också innebära steg i riktningen
2 mot att bygga ett hållbart ekologiskt samhälle.

3
4 När vänstern inte förmår att ge progressiva svar på en ekonomisk kris, kan samhälls-
5 utvecklingen bli förödande. På samma sätt som den stora depressionen på 1930-talet
6 bröt mark för den tidens fascism, växer sig fascistiska krafter idag allt starkare runt
7 omkring i Europa. Ur människors försämrade livsvillkor föds vanmakt och falska
8 motsättningar som högerextremister och högerpopulister exploaterar. Det vilar därför
9 ett stort ansvar på vänstern och arbetarrörelsen att kanalisera det missnöje och den
10 frustration som åtstramningspolitiken skapar.

11
12 Som Sveriges viktigaste socialistiska och feministiska kraft har Ung Vänster ett stort
13 ansvar för att mobilisera människor för ett progressivt svar på den kapitalistiska krisen.
14 En viktig uppgift för oss är att ge en feministisk analys av krishanteringens effekter
15 och ställa krav som omfördelar makt och resurser från män till kvinnor. Vi behöver
16 kunna driva på för förändringar som kan lösa den akuta situationen, som stärker
17 arbetarklassens ställning och som ifrågasätter det kapitalistiska systemet. För oss är det
18 uppenbart att kapitalismens kris har socialistiska lösningar.

21 **Kapitalismens kris**

22
23 Den pågående krisen är en konsekvens av nyliberal ekonomisk politik. Nyliberalismen
24 är i grunden ett klassprojekt, med syftet att stärka överklassens ställning på
25 arbetarklassens bekostnad. Dess uttalade målsättningar har i land efter land varit att
26 försvaga fackföreningsrörelsen och radera välfärdsstaten. Nyliberaler hävdar att om
27 staten minskar sin inblandning i ekonomin och låter marknaden sköta sig själv
28 kommer det att leda till ökat välstånd. Det är en teoretisk argumentation som inte
29 stämmer överens med verkligheten. Nyliberalt präglade politiska rörelser har använt
30 statsmakten för att attackera fackföreningsrörelsen och genom politiska beslut har nya
31 marknader skapats för kapitalet att exploatera. Under nyliberalismen har det etablerats
32 som en av statens viktigaste uppgifter att garantera finanssektorns vinster.

33
34 En avreglerad finanskapitalism leder oundvikligen till att finansiella kriser blir
35 vanligare. Sedan nyliberalismens genombrott i mitten av 1970-talet har över hundra
36 finanskriser brutit ut. Det ska jämföras med årtiondena dessförinnan, då
37 finansmarknaderna var betydligt hårdare reglerade och bara ett fåtal kriser inträffade.
38 Hur kapitalismen organiseras styr vilken typ av kriser som uppkommer. Den
39 nuvarande kapitalistiska krisen härstammar från den finanskris som bröt ut i USA
40 under 2008. Finanskrisen hade sin bakgrund i de kraftigt ökade klasskillnaderna, den
41 intensifierade exploateringen av arbetarklassen samt de avregleringar som har tillåtit
42 finansmarknaderna att växa till okontrollerbar storlek.

43
44 Över hela västvärlden har löneandelarna fallit sedan nyliberalismens genombrott. Det
45 betyder att en allt mindre del av produktionsvärdet går tillbaka till de arbetande.
46 Samtidigt som vanligt folk har fått en försvagad ekonomisk position, har de riktigt rika
47 kunnat öka sin andel av de samlade inkomsterna kraftigt. Sedan 1980 har den rikaste
48 procenten i USA mer än fördubblat sin andel av de totala inkomsterna. Utvecklingen
49 har varit densamma i stora delar av västvärlden. Sverige tillhör numera ett av de länder
50 där klasskillnaderna ökar allra snabbast. Samtidigt som arbetarklassens ökande
51 levnadsstandard i allt högre grad från 1970-talet finansierats med lån, har allt mer av
52 samhällets rikedom gått till finansiell spekulation istället för att investeras i den reala
53 ekonomin.

**Förbundsstyrelsens förslag till program
En annan värld är möjlig – Ung Vänsters svar på kapitalismens kris**

1 Parallellt med att allt fler har tvingats skuldsätta sig, har avregleringen av
2 finansmarknaderna gjort det lättare för bankerna att låna ut stora mängder pengar. För
3 kapitalet har det varit mer lönsamt att investera i finansiella tillgångar, än att investera i
4 produktiv verksamhet. Därmed har kapital frigjorts till såväl ökad kreditgivning som
5 ökad finansiell spekulation. Denna utveckling har varit en i allra högsta grad
6 bidragande faktor bakom framväxten av den fastighetsbubbla, som kom att bli
7 finanskrisens utlösande faktor. Den finansiella spekulatören har också
8 internationaliserats, vilket har fört med sig att finansiell turbulens i ett land snabbt
9 sprider sig också till andra länder. I ljuset av finanskrisen är det uppenbart att det
10 nyliberala synsättet att avreglerade marknader är de mest effektiva och välfungerande
11 inte stämmer överens med verkligheten. Tvärtom har staten varit nödvändig för att
12 överhuvudtaget garantera finanssektorns överlevnad.

13
14 Hanteringen av den ekonomiska krisen har varit en process präglad av att vinster alltid
15 är privata, medan samhället förväntas stå för såväl risker som förluster. Stater har
16 räddat banker och befriat aktieägarna från sitt ansvar för förlusterna, med följderna att
17 privat skuldsättning har gått ut över statsskulden i många länder. Arbetarklassen har
18 betalat priset för krisen med massarbetslöshet, nedskärningar, privatiseringar och
19 sänkta löner. För västvärldens eliter har den ekonomiska krisen varit ett viktigt verktyg
20 för att fördjupa omfördelningen av makt och resurser från arbete till kapital.

21
22 Eurokrisen, som nu präglar den politiska utvecklingen i Europa, beskrivs som en
23 skuldkris orsakad av att de drabbade länderna har levt över sina tillgångar. Det är en
24 falsk beskrivning som syftar till att dölja vad krisen verkligen handlar om. Eurokrisen
25 är en förlängning av finanskrisen 2008. Det är inte sjuksköterskan i Grekland,
26 industriarbetaren i Tyskland eller lagerarbetaren i Spanien som har orsakat krisen.
27 Trots alla myter som sprids i debatten är grekerna det folk som arbetar mest i Europa.
28 De skyldiga är istället finansiella spekulanter, Europas arbetsgivare som drivit på för
29 lägre löner, de makthavare som har konstruerat en ohållbar valutaunion och i
30 förlängningen också det kapitalistiska systemet som sådant. De höga statsskuldena är
31 i många länder ett resultat av krisen, snarare än en orsak till den.

32
33 I den mediala och politiska debatten avpolitiserar ekonomin. Finanskrisen beskrivs
34 snarare i termer av naturlagar än som konsekvenser av politiska beslut. Samtidigt som
35 det framställs som om regeringar och beslutsfattare i de värst drabbade länderna
36 misskött sig och kört ekonomin i botten är det inte på grund av en medveten politik,
37 utan på grund av dåligt fattade beslut. De har inte klarat av att hantera finanskrisens
38 turbulens. Som ett resultat av en sådan analys ställs krav på bättre byråkrater istället för
39 en reell förändring. Istället för att föra en annan politik, vill man förflytta makt från
40 demokratiskt valda representanter till tjänstemän och överstatliga organ.

41
42 EMU har orsakat de obalanser som ligger till grund för krisen. Den överstatliga
43 penning- och valutapolitiken gjorde att länder i södra Europa svämmades över av tyskt
44 överskottskapital, med följderna att ekonomierna överhettades i många av de länder som
45 idag lider allvarligast av krisen. På samma sätt omöjliggör också den gemensamma
46 penning- och valutapolitiken för de hårdast drabbade länderna att stimulera sin
47 ekonomi och därmed underlätta en ekonomisk återhämtning. Tio år efter den svenska
48 folkomröstningen är det uppenbart att nej-sidan hade rätt. När enskilda länder inte
49 kan påverka sin ekonomiska utveckling med hjälp av räntan eller växelkursen, är det
50 arbetslösheten, välfärden och lönenivåerna som tvingas fungera som konjunktur-
51 regulatorer.

1 Krispolitiken, som drivs igenom av EU, Europeiska centralbanken och Internationella
2 valutafonden, kommer inte att lösa den allvarliga lågkonjunkturen. Räntekraven på så
3 kallade räddningslån innebär att det också ställs krav på framtida inkomstöverföringar
4 från de hårdast drabbade länderna. I Portugal, Irland, Grekland och Spanien orsakar
5 åtstramningspolitiken massarbetslöshet, fattigdom och krossade framtidsdrömmar.
6 Nedskräningspolitiken har inte bara resulterat i ett enormt socialt lidande, utan den
7 fördjupar också den ekonomiska krisen, eftersom den leder till ännu högre
8 arbetslöshet. Den europeiska massarbetslösheten kommer att få långtgående sociala
9 konsekvenser. Den krishantering som vi nu upplever är en fortsättning av det
10 nyliberala projektet, som syftar till att försvaga arbetarklassens ställning och stärka
11 kapitalets.

12
13

14 **Sverige och krisen**

15

16 Den borgerliga regeringen har genomfört en ekonomisk politik som drastiskt har ökat
17 klasskillnaderna och inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor. Regeringens attack
18 mot A-kassan och fackföreningsrörelsen leder i förlängningen till att löner och villkor
19 pressas nedåt. Avsaknaden av investeringar och välfärdssatsningar i den urholkade
20 arbetsmarknadspolitiken, gör att arbetslösheten blivit långt högre än vad den hade
21 behövt vara.

22

23 Högerpolitiken gör att Sverige står sämre rustat för att möta krisen. Regeringen har
24 effektivt monterat ned samhällets stötdämpare. När trygghetssystemen försämras,
25 drabbas vanliga löntagare hårt, vilket gör att man tvingas dra ned på sin konsumtion
26 och krisen förvärras. Skattesänkningarna gör tillsammans med nedskräningspolitiken,
27 att det blir svårare att använda den offentliga sektorn för att stabilisera ekonomin.
28 Samtidigt försvårar dagens finanspolitiska ramverk för att genomföra offensiva
29 investeringar som skulle skapa jobb och lösa viktiga samhällsproblem.

30

31 Sverige drabbades hårt då finanskrisen drog över världen under hösten 2008, men vi
32 hade samtidigt tydliga fördelar av att stå fria från EMU. Det innebar att riksbanken
33 kunde stimulera ekonomin genom att snabbt sänka styrräntan till en nivå anpassad för
34 konjunkturen i Sverige. Den svenska kronan sjönk kraftigt i värde gentemot andra
35 valutor, vilket gjorde att jobb kunde räddas inom exportindustrin. Det svenska folkets
36 nej i EMU-folkomröstningen 2003 är den enskilt främsta förklaringen till att Sverige
37 ännu inte har drabbats värre av krisen.

38

39 Trots att det i den politiska debatten ofta framställs som om eurokrisen är något som
40 enbart drabbar andra länder, går den också ut över svensk ekonomi. När det
41 ekonomiska läget försämras i Europa, drabbas de anställda inom svensk industri av
42 varsel. Sverige löper också hög risk att drabbas av en egen finansiell kris. Under de
43 senaste decennierna har den privata skuldsättningen ökat kraftigt, vilket främst hänger
44 samman med stora utförsäljningar av bostäder och en bostadsmarknad där priserna
45 skjuter i höjden. Den privata skuldsättningen i Sverige är bland de högsta i världen.
46 Bostadspriserna kommer inte att öka i all evighet, och när bostadsbubblan spricker blir
47 konsekvenserna ödesdiga för den svenska ekonomin.

1 Krisens konsekvenser ur ett 2 feministiskt perspektiv

3
4 Könsmaktsordningen märks tydligt i den kapitalistiska krisens mekanismer - kvinnor
5 är de som drabbas hårdast av den nyliberala krishantering och fungerar som
6 stötdämpare i lågkonjunkturen. Som en direkt följd av högerens nedskärningar,
7 privatiseringar och förändringar i skatte- och försäkringssystem har klyftan mellan
8 kvinnor och män ökat i många länder. I Sverige, där kvinnor sedan länge tagit steget in
9 på arbetsmarknaden och där vi haft en väl utbyggd välfärd, rullas utvecklingen bakåt
10 och viktiga framsteg går förlorade. I andra länder låses kvinnor fast i ekonomisk
11 osjälvständighet och exploatering. Kvinnor världen över betalar för krisen med sin
12 frihet.

13
14 Den globala ojämlikheten är långt ifrån könsblind. 70 procent av världens fattiga är
15 kvinnor, och 91 procent av världens dollarmiljardärer är män. Kvinnor förvägras på
16 många håll rätten till utbildning, sjukvård och avlönat arbete. När de ekonomiska
17 klyftorna i samhället ökar är det främst kvinnor som får det sämre – då kvinnor utgör
18 en majoritet av arbetarklassen.

19 En generell välfärd och en stor offentlig sektor är viktigt för kvinnors möjlighet till
20 självständighet. Utbyggnaden av den offentliga sektorn har varit avgörande för att
21 öppna upp arbetsmarknaden för kvinnor. Av alla kvinnor som arbetar finns idag
22 ungefär hälften i offentlig sektor. När barn- och äldreomsorgen inte kan tillhandahålla
23 omvårdnad, blir det istället en sak för kvinnors obetalda arbete. När den offentliga
24 sektorns arbetsplatser blir underbemannade, ökar stressen och risken för
25 förslitningsskador hos kvinnorna som arbetar där. Också försäkringarna i
26 socialförsäkringssystemet får en direkt effekt på kvinnors inkomster och villkor,
27 eftersom kvinnor oftare nyttjar sjukförsäkringen.

28
29 Kvinnorna utgör en majoritet inom arbetarklassen, och har också generellt sämre
30 villkor än arbetarklassmän. Kvinnor arbetar i högre utsträckning i låglöneyrken, jobbar
31 oftare deltid och har oftare osäkra anställningsformer. Dessutom är sysselsättningen
32 mycket lägre bland kvinnor. När fackföreningsrörelsen pressas tillbaka av
33 arbetsgivarna och löntagarkollektivets andel av mervärdet minskar, får det därför
34 särskilt stora konsekvenser för kvinnor som grupp.

35
36 I skuggan av krisen ökar kvinnors utsatthet för sexuell exploatering, våld och ohälsa.
37 Nedskärningarna inom välfärden görs först inom verksamheter med låg prioritet, i
38 många fall gäller det sådant som kvinnor utnyttjar. I den mån det finns vård för
39 ätstörningar, mottagningar för sexuell hälsa och stöd till våldsutsatta kvinnor, drabbas
40 de ofta hårt av neddragningar i kommuner och landsting.

41
42 Den ekonomiska krisen stärker könsmaktsordningen och cementerar det ojämlika
43 maktförhållandet mellan män och kvinnor. På lång sikt förstärks underordningen av
44 kvinnor i hela samhället. En feministisk ekonomisk politik är grundläggande i bygget
45 av ett jämställt samhälle. Den ekonomiska politiken ska syfta till att omfördela makt
46 och resurser från män till kvinnor. Det är en större ekonomisk självständighet som
47 möjliggjort många av de jämställdhetsframsteg som skett i Sverige och Europa de
48 senaste decennierna. Att dessa i krishanteringens namn rullas tillbaka i land efter land
49 är oacceptabelt.

1 Vårt svar på kapitalismens kris

2
3

4 Full sysselsättning som överordnat mål

5 Kampen mot massarbetslösheten är idag den enskilt viktigaste maktfrågan i konflikten
6 mellan arbete och kapital. Kapitalismens kriser har det gemensamt att de slår hårt mot
7 arbetarklassen, och en av de mest påtagliga följderna är en kraftigt ökad arbetslöshet.
8 Ofta samtidigt som stora företag fortsätter göra mycket stora vinster. Vid hög
9 arbetslöshet försvagas löntagarkollektivet, som får svårare att ställa krav kring villkor
10 och löner. Reallöneutvecklingen riskerar att bli stillastående eller sjunka, och
11 arbetsgivarna får utrymme att pressa tillbaka fackliga rättigheter och
12 anställningsvillkor. Den ekonomiska krisen förstärks, genom att köpkraften försvagas
13 till följd av låga löner och otrygga livsvillkor bland de som arbetar.

14
15 Tidigare har länder tacklat kristider genom att från samhällets sida investera, öka
16 efterfrågan och därmed föra en stabiliseringspolitik. På så vis försöker man hålla
17 sysselsättningen uppe och viktiga investeringar i till exempel bostäder och
18 infrastruktur kan göras. Med nyliberalismens intåg har det sätts att lindra kriser sedan
19 länge fått stå tillbaka. Istället betonas ekonomins utbudssida, skattesänkningar och
20 ökade ”drivkrafter” för arbete är enligt högerekonomer det enda sättet att bekämpa
21 arbetslösheten. Inflationsmål har överordnats mål om full sysselsättning. Människors
22 rätt till arbete sätts efter kapitalets intresse av stabilt värde på förmögenheter.
23 Investeringar har ersatts av en politik som hävdar att antalet arbetstillfällen ökar när
24 arbetsrätten försvagas och trygghetssystemen försämras. Resultatet är att
25 massarbetslösheten cementerats och normaliserats i Sverige ända sedan 1990-
26 talskrisen. Före krisen hade Sverige bara ett par procents arbetslöshet, men efter
27 densamma har arbetslösheten aldrig varit under fyra procent. Nyliberalismen har på så
28 vis lett Sverige till massarbetslöshet och en allt otryggare arbetsmarknad.

29
30 I den finanskapitalistiska eran är företagens agerande alltmer kortsiktigt. Fokus ligger
31 på att maximera den kortsiktiga avkastningen och utdelning till aktieägarna. Såväl det
32 privata näringslivet som den offentliga sektorns investeringar har fallit långsiktigt.
33 Överklassen tjänar på arbetslöshet. Den internationella arbetarrörelsen har pressats
34 tillbaka och ser i stora delar av världen hur otryggheten på arbetsmarknaden ökar.
35 Framförallt drabbas kvinnor av den ökande otryggheten; de arbetar oftare deltid och
36 med tidsbegränsade anställningar. Trots att företagen, ur ett ägarperspektiv, går väldigt
37 bra är massarbetslösheten en realitet.

38
39 Ett samhälle som inte sätter målet om full sysselsättning främst kommer möta stora
40 problem när arbetslösheten stiger. När människor känner att de berövas sin
41 framtidstro och makt över sina egna liv gror rasism, ojämlikhet förstärks och sociala
42 problem så som kriminalitet ökar. Vi hävdar rätten till arbete för att vi sätter
43 människans behov främst, men också utifrån vetskapen att det är fundamentalt för att
44 hålla ihop ett samhälle.

45

46 - *Bort från normpolitiken*

47 Full sysselsättning ska vara den ekonomiska politikens överordnade målsättning. Det
48 förutsätter att vi lämnar den normpolitik som utformades för att möta 1990-talets kris,
49 och istället formulerar en ekonomisk politik för 2010-talet. Att bekämpa
50 massarbetslösheten är den enskilt största utmaningen för den ekonomiska politiken.
51 Ung Vänster kräver att riksbanken ställs under demokratisk kontroll och vägleds av ett

1 sysselsättningsmål istället för dagens målsättning om prisstabilitet. Överskottsmalet i
2 statens budget måste avskaffas, eftersom det försvårar för omfattande satsningar för
3 att bekämpa arbetslösheten.

4 5 **- Offentliga investeringar för fler arbetstillfällen**

6 Ung Vänster vill se ett offensivt investeringsprogram som skapar jobb och som löser
7 viktiga samhällsproblem. Behovet av att genomföra långsiktiga investeringar är stort i
8 Sverige. Vi behöver bygga ut och rusta upp viktiga delar av infrastrukturen, genomföra
9 klimatvänliga investeringar som minskar vårt beroende av fossila bränslen, rusta upp
10 miljonprogrammets lägenheter och bygga bort bostadsbristen. Detta förutsätter ett
11 ökat statligt ansvarstagande. Privata företag kommer inte att genomföra investeringar
12 som är samhällsnyttiga om de själva inte kan tjäna pengar på dem. För att få till stånd
13 långsiktigt viktiga investeringar vill Ung Vänster se en statlig investeringsbudget.

14 15 **- Fler jobb, bättre välfärd**

16 I takt med att välfärden nedmonterats har också villkoren för de som jobbar inom den
17 blivit betydligt hårdare. Det behövs fler lärare i skolan, fler anställda i vården och en
18 ökad bemanning inom äldreomsorgen. Ung Vänster kräver ett slut på
19 nedskärningspolitiken. Offensiva satsningar med mer resurser till den gemensamma
20 välfärden innebär ett tryggare och friare liv för människor, men utgör också en central
21 del i en ekonomisk politik som syftar till att bekämpa arbetslösheten.

22 23 24 **Bryt finanskapitalets makt – reglera finansmarknaden**

25 Under de senaste decennierna har finansmarknadernas tillväxt varit explosiv. Inför
26 finanskrisen var de totala finansiella tillgångarna flera gånger större än den samlade
27 världsproduktionen. Utvecklingen mot en större finanssektor är ett resultat av
28 förändringar inom kapitalismen. Under nyliberalismen syftar statens agerande till att
29 skydda finansmarknaderna. När spekulationsbubblor spricker, ska spekulanterna till
30 varje pris hållas skadelösa. Till följd av politiska beslut har marknaden avreglerats och
31 kapitalisterna fått friare tyglar, samtidigt som staten och politiken förväntas täcka upp
32 när det uppstår problem.

33
34 Våra gemensamma resurser i pensionsfonderna används för att underblåsa finansiell
35 spekulation och till höga löner och bonusar i finansinstitut, istället för att finansiera
36 produktiva investeringar. Utvecklingen har drivits på genom framtagandet av nya
37 finansiella instrument, som samtidigt som de sprider risker också ökar osäkerheten om
38 vem som innehar de osäkra tillgångarna. Dessa nya värdepapper köps och säljs ofta
39 utanför de ordinarie marknadsplatserna, med konsekvensen att denna handel många
40 gånger sker utan kontroll. Finanssektorns utbredning är en ohållbar utveckling, som
41 ökar instabiliteten i världsekonomin. Risker för spekulationsbubblor ökar och därmed
42 blir också risken för finanskriser större.

43
44 Finanskapitalet har under de senaste decennierna stärkt sin makt på bekostnad av
45 nationella regeringar. Progressiva politiska förändringar förhindras många gånger med
46 en argumentation om att finansmarknaden kommer att straffa det land som genomför
47 den typen av reformer. För att undvika finanskriser och för att kunna förändra
48 samhällsutvecklingen i en progressiv riktning, måste finansmarknaderna och
49 bankväsendet kontrolleras. Det förutsätter en demokratisering och återreglering av
50 finanssektorn.

1 I samband med finanskrisens start hösten 2008 hotades de finansiella systemen av
2 sammanbrott. Systemet kunde enbart räddas genom att regeringar och centralbanker
3 pumpade in enorma summor av skattemedel i bankväsendet. Krisande banker har
4 räddats genom att deras förluster socialiserats och privata skulder har därmed blivit
5 offentliga, allt med motiveringen att den ekonomiska situationen annars skulle
6 förvärras. Detta tydliggör att finanssektorn måste genomgå radikala förändringar. Det
7 är ohållbart att banker tillåts växa sig så stora att staten när krisen kommer måste
8 rädda dem. Eventuella räddningsaktioner riktade mot bankväsendet, måste
9 kombineras med hårda krav på bankernas ägare. Innan stater går in med kapital för att
10 rädda en bank, måste dess ägare ha betalat. Om staten räddar ett finansiellt institut
11 från konkurs, ska staten också överta ägandet och vid behov driva det vidare. För att
12 minska risken för bankkonkurser, behöver finanssektorn regleras hårdare. Bland annat
13 genom att begränsa bankernas utlåning och ett förbud mot de mest destruktiva
14 formera av spekulation.

15 16 **- *Gemensamt ägt bankväsende***

17 För att demokratisera ekonomin måste bankväsendet ägas gemensamt. Det är en
18 viktig förutsättning för att kunna kontrollera bankverksamheten och för att minska
19 ekonomins utsatthet för marknadens svängningar. Ytterst är ett förstatligt
20 bankväsende en fråga om makt. Banker äger andra företag, handlar med värdepapper
21 och investerar i nya företag. Makten över bankväsendet är viktig för att kunna
22 kanalisera resurser till nödvändiga och samhällsviktiga investeringar. De banker som
23 redan idag helt eller delvis ägs av staten, ska användas aktivt för att uppnå sociala mål
24 och för att öka konkurrensen på den monopoliserade finansmarknaden.

25 26 **- *Gemensamma resurser till investeringar och inte spekulation***

27 På samma sätt ska våra gemensamma resurser i pensionsfonder användas aktivt till
28 produktiva investeringar framför spekulativ verksamhet på börsen. De svenska
29 pensionsfonderna är en av världens största placerare på aktiemarknaden. Istället för att
30 ställa kortsiktiga avkastningskrav på fonderna, ska resurserna användas till att
31 genomföra långsiktiga investeringar. Ung Vänster vill att pensionsfondernas kapital
32 används till klimatvänliga investeringar, till investeringar som höjer sysselsättningen
33 och till investeringar i bostadsbyggande.

34 35 **- *Bekämpa bostadsbubblor***

36 Sverige har en av världens högsta privata skuldsättningar och risken för en
37 bostadsbubbla, liknande de som har inträffat i andra länder, är överhängande. Den
38 höga skuldsättningen har drivits på av att priserna på bostadsrätter och hus har ökat
39 kraftigt. Bankernas kreditgivning har gått till att driva på den växande finanssektorn
40 och bidrar till att bostadspriserna ytterligare trissas upp. Utförsäljningar av
41 allmännyttans lägenheter tillsammans med ombildningar av hyresrätter till
42 bostadsrätter ökar risken för en bostadsbubbla. För att minska finanssektorns storlek
43 är det därför nödvändigt att bygga fler hyresrätter inom allmännyttans regi och
44 återinföra en fastighetsskatt värd namnet.

45 46 **- *Minskade risker med delade banker***

47 Ung Vänster vill se en lag om bankdelning, så att bankernas spekulationsverksamhet
48 skiljs från den ordinarie in- och utlåningen till privatpersoner. Idag är de svenska
49 storbankerna i praktiken subventionerade, genom att staten skyddar dem från konkurs.
50 Konsekvensen blir ett system, där bankerna tar vinsten medan samhället står för alla
51 risker och garanterar eventuella förluster. Det är oacceptabelt att skattemedel används
52 till att täcka bankers förluster orsakade av finansiell spekulation.

1 Ökad jämlikhet ett skydd mot kriser

2 Den nyliberala ekonomiska politiken har inneburit en omfördelning av resurser från
3 arbete till kapital. I hela västvärlden har löneandelarna fallit trendmässigt sedan mitten
4 av 1970-talet, så också i Sverige. Den ekonomiska politiken har i allt lägre utsträckning
5 fokuserat på omfördelning. Skatterna har sänkts, den offentliga konsumtionen minskat
6 och trygghetssystemen har urholkats. De högvärlade har dragit ifrån och en VD för
7 ett stort bolag har idag en årslön motsvarande en industriarbetares livslön. Det är
8 framförallt de superrika, den översta procenten, som har ökat sina inkomster allra mest.

9
10 Samhällen som blir mindre jämlika är känsligare för ekonomiska nedgångar. Företagens
11 ökade vinster underblåser finansiell spekulation, samtidigt som de sjunkande
12 löneandelarna tvingar vanligt folk att belåna sig i högre utsträckning. Människor med
13 lägre inkomster använder en större del av sin lön till konsumtion. När arbetslösheten
14 ökar och trygghetssystemen har urholkats, sjunker efterfrågan i ekonomin snabbt och
15 lågkonjunkturen förvärras. Jämlikare samhällen minskar risken för finansiella kriser och
16 fungerar dessutom bättre som stötdämpare när väl kapitalismen går igenom en kris.

17
18 Att bygga samhället mer jämlikt är ytterst en fråga om makt. I samhällen med stora
19 klasskillnader är överklassens makt större. Deras möjlighet att styra samhälls-
20 utvecklingen ökar i takt med att ojämlikheten blir mer betydande. För arbetarklassen
21 råder motsatt förhållande, våra intressen gynnas av en samhällsutveckling där
22 klasskillnaderna minskar. Det jämlikare samhället ger näringslivet lägre vinster, men ger
23 oss ett bättre liv.

24 - *Löner istället för vinster*

25
26 De arbetandes andel av produktionsvärdet måste bli större, då byggs samhället
27 jämlikare och arbetarklassen stärker sin maktposition på överklassens bekostnad.
28 Politiska reformer som stärker fackföreningsrörelsen, som bygger ut anställnings-
29 skyddet och gör de anställda mindre utbytbara, måste genomföras för att det ska vara
30 möjligt att höja löneandelen.

31 - *Korta arbetstiden*

32
33 Produktionen per arbetstimme har ökat, men ändå arbetar vi lika mycket som tidigare.
34 En generell arbetstidsförkortning till sex timmars arbetsdag med bibehållen lön, skulle
35 bidra till att öka de arbetandes andel av produktionsvärdet. Vår möjlighet till en
36 meningsfull fritid och till rekreation skulle dessutom bli större. En generell
37 arbetstidsförkortning är också en feministisk reform, eftersom kvinnor idag är
38 överrepresenterade bland de som jobbar deltid.

39 - *Ekonomisk politik för omfördelning*

40
41 Den ekonomiska politiken måste i högre utsträckning fokusera på omfördelning. Ett
42 jämlikt samhälle är ett samhälle som för de allra flesta också är tryggare och friare. När
43 de samlade resurserna fördelas mer rättvist, kommer de flesta att få mer makt att själva
44 styra över sina liv. I ojämlikhetens spår följer en rad sociala problem; försämrade
45 folkhälsa, ökad kriminalitet och minskad social rörlighet är bara några exempel. De
46 urholkade trygghetssystemen har ökat kvinnors ekonomiska beroende av män. När a-
47 kassan och sjukförsäkringen har försämrats och skatterna sänkts för de rikaste innebär
48 det att pengar istället för att finansiera konsumtion går till spekulation. För att bygga
49 samhället rättvisare måste den ekonomiska politiken genomsyras av en vilja till att
50 omfördela samhällets resurser från hög- till låginkomsttagare. Ung Vänster vill se ett
51 reformerat skattesystem, som är mer progressivt och som kan betala för generella
52 insatser syftande till att bygga samhället mer jämlikt.

1 - **Öka den offentliga konsumtionen**

2 Mer resurser måste också omfördelas från privat till offentlig konsumtion. Den
3 nyliberala ekonomiska politiken har inneburit att den privata konsumtionen har ökat
4 kontinuerligt, medan den offentliga har stagnerat. Det medför att det hela tiden blir
5 mindre resurser till den gemensamma välfärden och till offentliga investeringar. Att
6 öka den offentliga konsumtionen är en förutsättning för att kunna bygga ut välfärden,
7 men det innebär också att kapitalet trängs tillbaka. Den offentliga konsumtionen styr
8 vi gemensamt och kan därför användas till en utveckling som ligger i människors
9 intressen.

10
11

12 **Minska Bryssels makt – stärk demokratin**

13 EU:s svar på den ekonomiska krisen har varit att till varje pris rädda bankerna och
14 EMU-projektet. I ljuset av hanteringen av den kapitalistiska krisen har makten över
15 den ekonomiska politiken ytterligare förskjutits till Bryssel. Insikten om att en
16 valutaunion inte fungerar utan en finanspolitisk union, har fört med sig förslag om att
17 stärka EU-kommissionens makt över enskilda länders statsbudgetar. Denna
18 maktförskjutning försvagar demokratin och låser medlemsländerna ytterligare vid
19 föra en borgerlig ekonomisk politik, som inte kan bekämpa massarbetslösheten. I
20 krispolitikens spår är det uppenbart att EU är en union, där kapitalets intressen alltid
21 kommer i första rummet medan allt annat får stryka på foten.

22

23 Det konkreta hotet mot folkets möjlighet att bestämma över politiken i Europa syns
24 genom flera uppgörelser på EU-nivå, däribland den sedan 2012 inrättade
25 finanspakten. Pakten innebär bland annat att de länder, som har undertecknat avtalet,
26 förbinder sig till att lagstifta om budget i balans. Länder som har för stora underskott
27 kan dessutom bötfällas av EU-kommissionen. Finanspaktens resultat blir att den
28 ekonomiska politiken görs allt mer överstatlig och viktiga delar i praktiken undandras
29 från demokratins möjlighet till påverkan. En konsekvens av finanspakten blir också
30 att de länder som går med, i praktiken inför en automatisk åtstramning, som kommer att
31 omöjliggöra offensiva satsningar för att förbättra välfärden eller bekämpa
32 arbetslösheten.

33

34 Finanspakten är långtifrån det enda exemplet på hur den ekonomiska politiken har
35 centraliserats. EU-kommissionen driver på för att införa en gemensam bankunion, där
36 Europeiska centralbanken istället för de enskilda ländernas myndigheter ska granska
37 bankerna. Detta medför också att regleringar av bankverksamheten blir överstatliga.
38 En bankunion skulle innebära att bankerna får ytterligare garantier från
39 skattebetalarna och utgör ännu ett steg i en riktning, där EU:s inflytande över
40 medlemsländernas ekonomier ökar.

41

42 - **Ingen EMU-anpassning, respektera folkomröstningen**

43 Sverige valde 2003 att stå utanför EMU och borde därför inte omfattas av åtgärder,
44 som bidrar till att ge EU mer makt över ekonomin. Ändå har Sverige beslutat att ingå i
45 finanspakten och kommer eventuellt också att delta i en bankunion. Ung Vänster
46 motsätter sig att makten över den ekonomiska politiken flyttas från de folkvalda i
47 riksdagen till EU-byråkratin i Bryssel. Vi kräver att Sverige lämnar finanspakten och
48 inte deltar i den europeiska bankunionen. Om etablissemangen menar allvar med att
49 acceptera resultatet i folkomröstningen, duger det inte att Sveriges EMU-anpassning
50 fortsätter.

1 **- Lägg ned EMU**

2 EMU är inte en del av lösningen på Eurokrisen, det är istället en stor del av
3 problemet. Det är EMU:s konstruktion som ligger bakom allvaret i den ekonomiska
4 krisen och det är valutaunionen som sådan, som hindrar länder från att ta sig ur det
5 akuta läget. Ung Vänster vill att de länder, som har valt att vara med i EMU, ska ges
6 möjlighet att på ett ordnat sätt lämna valutaunionen. Idag finns det ingen sådan
7 utträdesklausul. Samtidigt är själva existensen av EMU något som innebär en stor risk
8 för Europas ekonomiska utveckling. Därför går det inte att stanna vid att enskilda
9 länder ska få möjlighet att lämna unionen, i förlängningen behöver EMU upplösas.

10

11 **- Dags för skuldavskrivning**

12 EU:s krishanteringspolitik får inte ens de hårdast drabbade ländernas skulder att
13 minska. De så kallade räddningspaketen, som enskilda länder har ålagts handla om att
14 rädda tyska eller franska banker som har stora placeringar i till exempel Grekland eller
15 Spanien. Det duger inte att bankerna hålls skadelösa, samtidigt som människors liv
16 slås i spillror. Istället för de massiva nedskärningar och lönesänkningar, som
17 räddningspaketen har inneburit, kräver Ung Vänster skuldavskrivningar. Det är
18 finansinstituten, som hittills har kunnat profitera på krisen, som istället borde få stå
19 för notan.

20

21 **- Bort från åtstramningspolitiken**

22 Det är inte Europas löntagare som ska betala priset för krisen med kraftigt ökad
23 arbetslöshet. I ett läge där många av Europas länder befinner sig i en kraftig
24 lågkonjunktur är åtstramningar helt fel väg att gå. Det förvärrar läget och bidrar till att
25 öka arbetslösheten ytterligare. EU:s krispolitik handlar inte om att förbättra
26 situationen. Politiken bidrar inte ens till att minska risken för finansiella problem i
27 framtiden. Istället handlar krishanteringen om att ytterligare befästa den nyliberala
28 politiken och därmed också om att försvaga löntagarkollektivet. Ung Vänster kräver
29 ett slut på den destruktiva åtstramningspolitiken.

30

31 **Motverka kapitalismens ekologiska kris**

32 Parallellt med kapitalismens kris pågår också en klimatkris, som stadigt förvärras och
33 vars konsekvenser är förödande för människor och samhällen. Idag flyr fler människor
34 på grund av naturkatastrofer, än vad som flyr ifrån krig och sociala problem.
35 Klimatkrisen har sina orsaker i det ekonomiska systemet, där tillväxt och kortsiktig
36 vinstjakt tillåts gå före hänsyn till vår miljö och klimatet. Insikten om jordklotets
37 ändliga resurser står i motsättning till en ekonomi som ständigt måste expandera. Den
38 ekonomiska krisen riskerar att förvärra klimatproblemen på sikt, men är på samma
39 gång en möjlighet att organisera ekonomin på ett långsiktigt hållbart sätt.

40

41 Samtidigt som investeringar är en väg ut ur krisen, kommer investeringarnas karaktär
42 att bli avgörande för hur klimatkrisen utvecklar sig. Produktion som tär på
43 naturresurserna och ökar utsläppen kan lindra en lågkonjunktur, genom att man
44 skapar jobb och ökar konsumtionen. På samma gång bidrar den till att förvärra
45 klimatproblemen. Därför krävs gemensamma strategier som både löser den akuta
46 ekonomiska krisen och som lägger grunden för ett hållbart samhälle. Med
47 klimatvänliga investeringar – investeringar som idag inte utförs, utan där kapitalet
48 istället används till finansiell spekulation – kan såväl den ekonomiska krisen som
49 klimatkrisen lösas.

1 **- Ställ om transporterna**

2 Transportsektorn är ett område där utsläppen av koldioxid är stora. I Sverige och
3 övriga Europa måste klimatbelastande transporter, som exempelvis lastbilstrafik,
4 ersättas av hållbara transporter på till exempel järnvägsnätet. Transporter som släpper
5 ut koldioxid är ofta i praktiken subventionerade, eftersom de inte bär hela sina
6 samhällsrelaterade kostnader. Sedan EU-inträdet har lastbilstransporterna ökat kraftigt i
7 Sverige. En viktig orsak är den förändrade produktionen, där lagerhållningen har
8 minskat, en annan är att järnvägsnätet saknar kapacitet. En återreglering av järnvägen,
9 tillsammans med investeringar i utbyggnad och upprustning, skulle möjliggöra att
10 ställa om till mer miljövänliga transporter.

11
12 **- Ställ om energisektorn**

13 Det krävs stora investeringar för att ställa om energiproduktionen i en förnyelsebar
14 riktning. 2030 ska all energi som konsumeras i Sverige vara förnybar. Ung Vänster vill
15 se större statliga investeringar i vind- och solkraft. Det skulle tillsammans med
16 investeringar i energieffektivisering av bostäder och industri, vara ett viktigt led i
17 omställningen till ett hållbart samhälle och dessutom skapa många nya arbetstillfällen.
18 Det statligt ägda energibolaget Vattenfall, ska vara en ledande kraft i
19 energiomställningen och bolagets vinster ska användas till ytterligare
20 klimatinvesteringar.

21
22 **- Den offentliga konsumtionen styr vi gemensamt**

23 Genom offentliga investeringar finns en möjlighet att både möta klimatkrisen och
24 skapa arbetstillfällen. När den offentliga konsumtionen ökar på bekostnad av den
25 privata blir det även betydligt enklare att investera miljövänligt. I parlamentariska
26 församlingar kan den folkliga viljan till att ställa om till ett mer hållbart samhälle
27 komma till uttryck – i privata bolag finns i princip aldrig viljan att sätta ett hållbart
28 samhälle framför den egna vinsten. Att öka den offentliga konsumtionen handlar
29 ytterst om att stärka människors rättigheter till ett bra liv. Till skillnad från privat
30 konsumtion styr vi över den offentliga tillsammans. Det skapar förutsättningar för att
31 genomföra reformer som ökar människors levnadsstandard, utan att för den sakens
32 skull gå ut över miljön.

33
34 **- Ett nytt ekonomiskt system**

35 Sverige har under de senaste decennierna på produktionssidan minskat våra utsläpp av
36 växthusgaser, men samtidigt har utsläppen av växthusgaser sett till vad som
37 konsumeras i Sverige ökat. Farlig och miljöskadlig produktion flyttas från den rika
38 delen av världen till fattigare länder – där kvinnor, precis som i Sverige utgör en
39 majoritet av arbetarklassen och utnyttjas hårdast. På så vis försöker länderna i nord
40 köpa sig fria från klimatkrisens ödesdigra effekter. Den globala miljöförstörelsen är
41 tätt sammankopplad med imperialismens exploatering av människor och naturresurser
42 världen över. En ekologiskt hållbar värld, förutsätter därför ett brott med den
43 kapitalistiska logiken om ständig expansion och vinstmaximering. Såväl produktions-
44 som konsumtionsmönster måste ställas om och ekonomisk tillväxt utan hänsyn till
45 miljöpåverkan kan inte tillåtas vara samhällsutvecklingens överordnade målsättning.

1 Avslutning

2
3 Den kris som pågår idag har lett till ökad ojämlikhet och stärkt kapitalets makt. Den
4 har orsakat lidande och försämrat villkoren för majoriteten av mänskligheten världen
5 över. Konsekvenserna är akuta, men också långsiktiga. Villkoren för hur det
6 kapitalistiska systemet fungerar har ändrats, och förutsättningarna för ekonomin blivit
7 annorlunda. Det som består, är överklassens makt över produktionen.

8
9 Kapitalismens kriser är inte av naturen givna, utan kommer att återkomma och
10 fortsätta drabba vanliga människor, så länge som det ekonomiska systemet består.
11 Kapitalismen är ohållbar som system, och dess fortlevnad kräver att stater och
12 människor täcker upp och dämpar när marknaden sviktar. Den leder oundvikligen till
13 ekologisk obalans och ojämlikhet, och det enda som kan förhindra eller lösa dess
14 kriser, är att avskaffa kapitalismen och demokratisera ekonomin.

15
16 Ung Vänster ser hur kapitalismens mekanismer fungerar, och att krisen beror på
17 inbyggda motsättningar i systemet. Samtidigt ser vi att viktiga förändringar kan göras
18 nu, för att hindra att situationen förvärras, och på sikt vända utvecklingen. Det är
19 möjligt att se till att flytta makt från kapital till arbete, det är möjligt att lindra
20 klimatförändringarna och det går att minska klyftan mellan män och kvinnor. Genom
21 reformer som reglerar finanskapitalet och ökar löneandelen av ekonomin,
22 klimatvänliga investeringar och ett ökat offentligt ägande, kan samhället byggas mer
23 jämlikt. Det är politiska styrkeförhållanden som avgör i vilken riktning samhället
24 utvecklas, därför är varje seger viktig.

25
26 En annan värld är möjlig. Det är människors organisering som lägger grunden till
27 varje progressiv förändring av samhället och därför är vår kamp ytterst förutsättningen
28 för att möta krisen. Vi ställer krav för att bryta kapitalets makt och att demokratisera
29 ekonomin, vi kräver ett hållbart samhälle där människan går före marknaden – ett
30 socialistiskt samhälle.